

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

જનક સિંહ અને અન્ય

વિરુદ્ધ

સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ

૧૯ એપ્રિલ, ૨૦૦૪

[દોરઘસ્વામી રાજુ અને અરિજિત પસાયત, ન્યાયાધીશો]

પિનલ કોડ, ૧૮૬૦; કલમ ૩૦૨ સાથે વાંચતા કલમ ૩૪:

હત્યા - આરોપી અને તેના સાથીનો ટ્રાયલ - સંયુક્ત જવાબદારી - પ્રત્યક્ષદર્શીઓની જુલાની પર આધાર - ટ્રાયલ કોર્ટે બંને આરોપીઓને કલમ ૩૦૨ વાંચતા કલમ ૩૪ હેઠળના ગુનાઓ માટે સંયુક્ત રીતે દોષિત ઠેરવ્યા અને તેમને આજીવન કેદની સજા ફટકારી - હાઈકોર્ટ દ્વારા સમર્થિત - અપીલ પર, ઠરાવ્યું: કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, કલમ ૩૪ લાગુ પડે છે - કારણ કે

પ્રત્યક્ષદર્શીની સીધી જુબાની હતી કે આરોપીએ બંદૂકથી ગોળીબાર કરીને હત્યા કરી, સાક્ષીના નિવેદન અને અંતર સંબંધિત તબીબી અભિપ્રાય વચ્ચેની અસંગતતાનું કોઈ મહત્વ નથી – સાક્ષીઓની જુબાનીમાં કોઈ ધ્યાનપાત્ર વિસંગતતા જોવા મળી નથી – આમ, વિશ્વસનીય – કારણ કે નીચેની કોર્ટના ચુકાદાઓ *ample, concrete* અને સંબંધિત પુરાવાઓ દ્વારા સમર્થિત સુવ્યવસ્થિત છે, તેથી દોષસિદ્ધિમાં ભારતના બંધારણની કલમ ૧૩૬ હેઠળ દખલગીરીની જરૂર પડે તેવી કોઈ ક્ષતિ નથી – ભારતના બંધારણ, ૧૯૫૦, કલમ ૧૩૬.

કલમ ૩૪ – સામાન્ય ઈરાદો – સંયુક્ત જવાબદારી – અવકાશ – ચર્ચા.

મૃતકના પિતાએ તેમના ત્રણ પુત્રોને, જેમાં મૃતકનો પણ સમાવેશ થાય છે, લગભગ ૩૦ વિધા જમીન વસિયત કરી હતી, જે નિઃસંતાન હતો અને અગાઉ આરોપી સાથે રહેતો હતો અને બાદમાં પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર ૧ સાથે રહેવા લાગ્યો. મૃતકની જમીન જે અગાઉ આરોપી દ્વારા ખેતી કરવામાં આવતી હતી તે પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર ૧ના કબજામાં આવી ગઈ. મૃતક પણ તેની માલિકીની જમીન પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર ૧ની તરફેણમાં વસિયત કરવા માંગતો હતો. તે સંબંધમાં, જ્યારે મૃતક પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર ૧ અને પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર ૭ સાથે કોર્ટમાં જઈ રહ્યો હતો, ત્યારે આરોપી તેના

સાથી સાથે જીવલેણ હથિયારોથી સજ્જ થઈને મૃતકને પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર ૧ની તરફેણમાં વસિયત કરતા અટકાવ્યો અને તેના પર ગોળીબાર કર્યો. તે નીચે પડી ગયો અને ઘટનાસ્થળે જ મૃત્યુ પામ્યો. કારણ કે પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર ૧ અને પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર ૭ એ મૃતકને બચાવવાનો પ્રયાસ કર્યો, તેમના પર પણ આરોપી દ્વારા ગોળીબાર કરવામાં આવ્યો. પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર ૧ એ પ્રથમ માહિતી અહેવાલ દાખલ કર્યો. પોલીસે આ મામલાની તપાસ કરી અને બંને આરોપીઓ વિરુદ્ધ ચાર્જશીટ દાખલ કરી. ટ્રાયલ કોર્ટે પ્રત્યક્ષદર્શીઓની જુબાનીને વિશ્વસનીય અને સચોટ ગણી અને આરોપીને કલમ ૩૦૨ વાંચતા કલમ ૩૪ આઈપીસી હેઠળ દોષિત ઠેરવ્યા અને તેમને આજીવન કેદની સજા ફટકારી. અપીલ પર, ચુકાદાને હાઈકોર્ટ દ્વારા સમર્થન આપવામાં આવ્યું. તેથી વર્તમાન અપીલ.

આરોપી-અરજદાર દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર ૧ ની જુબાની વિશ્વસનીય અને સચોટ ન હતી; કે પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર ૧ ની જુબાની અને મૃતકના શરીર પર મળેલા ઇજાઓ અંગેના તબીબી અભિપ્રાય વચ્ચે સ્પષ્ટપણે ધ્યાનપાત્ર અસંગતતા હતી; અને આ કેસમાં કલમ ૩૪ આઈપીસી લાગુ પડતી નથી.

અપીલને બરતરફ કરતા, કોર્ટે ઠરાવ્યું કે:

૧.૧. પ્રત્યક્ષદર્શીની સીધી જુબાની હતી કે આરોપીએ બંદૂકથી ગોળીબાર કરીને હત્યા કરી; તબીબી અભિપ્રાય પર આધારિત અંતર સંબંધિત કેટલીક અસંગતતાનું કોઈ પણ મહત્વ નથી. [૩૮૨-ઈ-એફ]

કર્નલ સિંહ અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ પંજાબ, એઆઈઆર (૧૯૭૧) એસસી ૨૧૧૯, પર આધાર રાખ્યો.

૧.૨. કલમ ૩૪ આઈપીસી એક ગુનાહિત કૃત્ય કરવા માટે સંયુક્ત જવાબદારીના સિદ્ધાંત પર ઘડવામાં આવી છે. આ કલમ ફક્ત પુરાવાનો એક નિયમ છે અને કોઈ ગુનો બનાવતી નથી. આ કલમની વિશિષ્ટતા એ કાર્યમાં ભાગીદારીનું તત્વ છે. સામાન્ય ઈરાદાનો સીધો પુરાવો ભાગ્યે જ ઉપલબ્ધ હોય છે અને તેથી, આવા ઈરાદાનો કેસની સાબિત થયેલી હકીકતો અને સાબિત થયેલા સંજોગોમાંથી જ અનુમાન કરી શકાય છે. સામાન્ય ઈરાદાના આરોપને સાબિત કરવા માટે, પ્રોસીક્યુશને સીધા કે પરોક્ષ પુરાવા દ્વારા સ્થાપિત કરવું પડશે કે બધા આરોપી વ્યક્તિઓનો ગુનો કરવા માટેનો કોઈ પ્લાન અથવા મનોમિલન હતું જેના માટે તેમના પર કલમ ૩૪ આઈપીસીની મદદથી આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે, ભલે તે પૂર્વ-વ્યવસ્થિત હોય કે તાત્કાલિક હોય; પરંતુ તે ગુનાના આચરણ પહેલાં જ હોવું જરૂરી છે. આ કલમનો સાચો સાર એ છે કે જો બે કે તેથી વધુ વ્યક્તિઓ ઈરાદાપૂર્વક કોઈ કૃત્ય સંયુક્ત રીતે કરે, તો કાયદામાં

સ્થિતિ એવી જ હોય છે કે જાણે તેમાંથી દરેકે તે કૃત્ય વ્યક્તિગત રીતે પોતે જ કર્યું હોય. [૩૮૨-જી, એચ; ૩૮૩-એ-બી]

૧.૩. જ્યારે કોઈ આરોપીને કલમ ૩૦૨ વાંચતા કલમ ૩૪ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે, ત્યારે કાયદામાં તેનો અર્થ એ થાય છે કે આરોપી મૃતકના મૃત્યુનું કારણ બનેલા કૃત્ય માટે તેવી જ રીતે જવાબદાર છે જાણે તે કૃત્ય તેણે એકલાએ જ કર્યું હોય. આ જોગવાઈ એવા કેસને પૂરી પાડવાનો હેતુ ધરાવે છે જેમાં એક પક્ષના વ્યક્તિગત સભ્યોના કૃત્યો વચ્ચે તફાવત કરવો મુશ્કેલ હોઈ શકે છે જેઓ બધાના સામાન્ય ઈરાદાને આગળ ધપાવવા માટે કાર્ય કરે છે અથવા તેમાંથી દરેક દ્વારા કઈ ભૂમિકા ભજવવામાં આવી હતી તે બરાબર સાબિત કરવું મુશ્કેલ છે. કલમ ૩૪ આઈપીસીનો કેસની હકીકતો પર સ્પષ્ટપણે લાગુ પડે છે, અને આમ તેને યોગ્ય અને યોગ્ય રીતે લાગુ પાડ કરવામાં આવી છે. [૧૩૮૩-જી; ૩૮૪-ઈ-એફ]

અશોક કુમાર વિ. સ્ટેટ ઓફ પંજાબ, એઆઈઆર (૧૯૭૭) એસસી ૧૦૯; મહબૂબ શાહ વિ. એમ્પરર, એઆઈઆર (૧૯૪૫) પ્રિવી કાઉન્સિલ ૧૧૮; સી. પુલ્લા રેડ્ડી અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ આંધ્ર પ્રદેશ, એઆઈઆર (૧૯૯૩) એસસી ૧૮૯૯; વિલી (વિલિયમ) સ્લેની વિ. સ્ટેટ ઓફ મધ્ય

પ્રદેશ, એઆઈઆર (૧૯૫૬) એસસી ૧૧૬ અને ધન્ના વગેરે વિ. સ્ટેટ ઓફ મધ્ય પ્રદેશ, એઆઈઆર (૧૯૯૬) એસસી ૨૪૭૮, પર આધાર રાખ્યો.

૧.૪. પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર ૧ ને ઇજાઓ થઈ હતી. તેની જુબાનીનું નીચેની કોર્ટો દ્વારા કાળજીપૂર્વક વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું હતું અને તેને રદ કરવા માટે તેની જુબાનીમાં કોઈ ધ્યાનપાત્ર વિસંગતતા મળી ન હતી. ટ્રાયલ કોર્ટ અને હાઈકોર્ટના ચુકાદાઓ સુવ્યવસ્થિત છે અને તેમાં રેકૉર્ડ કરાયેલા તારણો અને તારણો પુષ્કળ, નક્કર અને સંબંધિત પુરાવાઓ દ્વારા સમર્થિત છે અને પરિણામે દોષસિદ્ધિમાં કોઈ એવી ક્ષતિ નથી જે આ કોર્ટ દ્વારા ભારતના બંધારણની કલમ ૧૩૬ હેઠળ કોઈપણ દખલગીરીની જરૂર પડે. તે એવો યોગ્ય કેસ નથી કે જ્યાં ભારતના બંધારણની કલમ ૧૩૬ હેઠળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવાની જરૂર હોય. [૩૮૪-એફ-૭]

ફોજદારી અપીલ અધિકારક્ષેત્ર: ફોજદારી અપીલ નંબર ૯૨૪ ઓફ ૨૦૦૧.

અલાહાબાદ હાઈકોર્ટના તારીખ ૯.૧૭.૨૦૦૦ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી, ફોજદારી અપીલ નં. ૧૭૪૨/૧૯૮૦ માં.

અરજદારો માટે યુ.આર. લલિત, અનુરાગ દુબે, કે.બી. ઉપાધ્યાય, આદિત્ય દુબે, એ.કે. તિવારી, કુ. શાલિની રંજન, મનીષ કુમાર અને એસ.આર. સેતિયા.

પ્રતિવાદી માટે સમીર અલી ખાન અને જતીન્દર કુમાર ભાટિયા.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયાધીશ અરિજિત પસાયત દ્વારા આપવામાં આવ્યો.

ભારતીય દંડ સંહિતા ૧૮૬૦ (ટૂંકમાં 'આઈપીસી') ની કલમ ૩૪ સાથે વાંચતા કલમ ૩૦૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે આરોપીઓને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા અને તેમને આજીવન કેદની સજા ભોગવવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો. તેમને અલાહાબાદ હાઈકોર્ટ તરફથી કોઈ રાહત મળી ન હતી જેણે વાંધાજનક ચુકાદા દ્વારા દોષસિદ્ધિ અને સજાને યથાવત રાખી હતી.

ટ્રાયલ દરમિયાન સામે આવેલી પ્રોસીક્યુશનની વાત નીચે મુજબ છે:

દુર્ગા સિંહના મૃત્યુ પછી, તેમના ત્રણ પુત્રોમાંથી દરેક લગભગ ૩૦ વિઘા જમીનના માલિક બન્યા. તેમાંથી એક, ખેતરાપાલ (ત્યારબાદ 'મૃતક' તરીકે ઓળખાય છે) નિઃસંતાન હતો. અગાઉ ખેતરાપાલ આરોપી જનક સિંહ સાથે રહેતો હતો અને બાદમાં ખેતરાપાલના ભાગે આવેલી જમીનની પણ ખેતી કરતો હતો. પરંતુ પ્રશ્નમાં રહેલી ઘટનાના લગભગ એક કે દોઢ વર્ષ પહેલાં, ખેતરાપાલ

ભુરી સિંહ (પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર -૧) સાથે રહેવા લાગ્યો. ખેતરાપાલ સિંહની જમીન, જેની અગાઉ જનક સિંહ દ્વારા ખેતી કરવામાં આવતી હતી, તે ભુરી સિંહના કબજામાં આવી ગઈ. આ વાત આરોપી જનક સિંહને પસંદ ન હતી. ખેતરાપાલ ભુરી સિંહની તરફેણમાં વસિયત કરવા માંગતો હતો. ઘટનાની તારીખે, એટલે કે ૧૬.૧૦.૧૯૭૯ ના રોજ સવારે લગભગ ૧૦ વાગ્યે, ખેતરાપાલ ભુરી સિંહ (પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર -૧) અને સુરજીત સિંહ (પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર -૭) સાથે વસિયત કરવા માટે એતમાદપુર તહસીલ જઈ રહ્યા હતા અને જ્યારે તેઓ ખાડા પાસે પહોંચ્યા, ત્યારે દેશી બનાવટની પિસ્તોલથી સજ્જ આરોપી જનક સિંહ અને બંદૂક સાથે આરોપી સર્વેશ ત્યાં આવ્યા અને ખેતરાપાલને પૂછપરછ કરી કે શું તે ભુરી સિંહની તરફેણમાં વસિયત કરવા જઈ રહ્યો છે અને જ્યારે ખેતરાપાલે હકારમાં જવાબ આપ્યો, ત્યારે જનક સિંહે કહ્યું કે તેઓ તેને આમ કરવા દેશે નહીં. ત્યારબાદ બંને આરોપી જનક સિંહ અને સર્વેશે ખેતરાપાલ પર ગોળીબાર કર્યો જે ગોળી વાગવાથી જમીન પર પડી ગયો. જ્યારે ભુરી સિંહ અને સુરજીત સિંહ (પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર - ૭) એ ખેતરાપાલને બચાવવાનો પ્રયાસ કર્યો, ત્યારે આરોપીઓએ તેમના પર પણ ગોળીબાર કર્યો અને તેમને પણ ગોળી વાગવાથી ઈજાઓ થઈ. જ્યારે મૃતક ખેતરાપાલ જમીન પર પડી ગયો ત્યારે આરોપી સર્વેશે તેની બંદૂકમાંથી ખેતરાપાલ પર ગોળીબાર કર્યો, જેના પરિણામે ખેતરાપાલનું તાત્કાલિક મૃત્યુ થયું. ત્યારબાદ ભુરી સિંહ (પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર -૧) એ પ્રથમ માહિતી

અહેવાલ દાખલ કર્યો, જે તે જ દિવસે બપોરે ૧.૩૦ વાગ્યે પોલીસ સ્ટેશન એતમાદપુર ખાતે રામ સિંહ દ્વારા નોંધવામાં આવ્યો, પોલીસ સ્ટેશનનું અંતર ઘટનાસ્થળથી ૪ માઈલ હતું. લેખિત અહેવાલના આધારે, હેડ મોહરિર, બિહારી જી યાદવ દ્વારા ચિક પ્રથમ માહિતી અહેવાલ તૈયાર કરવામાં આવ્યો અને કેસ જનરલ ડાયરીમાં નોંધવામાં આવ્યો. સ્ટેશન ઓફિસર મહાવીર સિંહે તપાસ હાથ ધરી અને ભુરી સિંહ અને સુરજીત સિંહની પોલીસ સ્ટેશનમાં જ પૂછપરછ કરી અને તેમને બંનેને કોન્સ્ટેબલ લજ્જા રામ સાથે તબીબી તપાસ માટે હોસ્પિટલ મોકલ્યા. તપાસ હાથ ધરવામાં આવી અને તેના પૂર્ણ થવા પર ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવી અને આરોપીઓએ ટ્રાયલનો સામનો કર્યો. તેના આરોપોને સાબિત કરવા માટે પ્રોસીક્યુશને ૮ સાક્ષીઓની તપાસ કરી. જોકે પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર ૧ અને ૭ ને પ્રત્યક્ષદર્શીઓ ગણાવવામાં આવ્યા હતા જેમને ઘટના દરમિયાન ઈજાઓ થઈ હતી, પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર -૭ એ તપાસ દરમિયાન આપેલા નિવેદનથી પીછેહઠ કરી. તેથી, પ્રોસીક્યુશનનો કેસ ઈજાગ્રસ્ત પ્રત્યક્ષદર્શી પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર -૧ ની જુબાની પર આધારિત હતો. ટ્રાયલ કોર્ટે તેની જુબાનીને વિશ્વસનીય અને સચોટ ગણી અને ઉપર નોંધ્યા મુજબ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા.

હાઈકોર્ટ સમક્ષ આરોપીઓનો મુખ્ય દૃષ્ટિકોણ હતો કે પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર -૧ ની જુબાની વિશ્વાસપાત્ર ન હતી કારણ કે તે તબીબી

પુરાવાઓથી ખૂબ જ અલગ હતી. તેથી, તે એક રસ ધરાવતો વ્યક્તિ હોવાથી જેને લાભ થશે જો આરોપીઓને દોષિત ઠેરવવામાં આવે, તેની જુબાની પર સમર્થન વિના કાર્યવાહી ન કરવી જોઈએ. તબીબી પુરાવાઓ સાથે પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર -૧ ની જુબાનીની ભિન્નતા અંગેની ચોક્કસ દલીલ અંતરના સંદર્ભમાં હતી. ડોક્ટર મુજબ, ઇજાનું કારણ બનેલો ગોળીબાર લગભગ ૩-૪ ફૂટના અંતરથી કરવામાં આવ્યો હતો. પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર -૧ મુજબ, અંતર લગભગ ૨૦-૨૫ ફૂટ હતું. ટ્રાયલ કોર્ટે નોંધ્યું કે પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર -૧ એક એવી વ્યક્તિ હતી જે હસ્તાક્ષર પણ કરી શકતો ન હતો અને અંગૂઠાનું નિશાન આપતો હતો. તેનું અંતરનું અનુમાન એક સામાન્ય માણસનું હોવાથી, અનુમાનિત અંતરને કોઈ અયોગ્ય મહત્વ ન આપવું જોઈએ. હાઈકોર્ટે સમક્ષ ઉઠાવવામાં આવેલી સમાન દલીલને પણ સ્વીકારવામાં આવી ન હતી.

અપીલના સમર્થનમાં, શ્રી યુ.આર. લલિત, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે રજૂઆત કરી કે પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર -૧ ની જુબાની વિશ્વસનીય અને સચોટ નથી. હાઈકોર્ટે તેની જુબાની અને ડોક્ટરની જુબાની વચ્ચે સ્પષ્ટપણે ધ્યાનપાત્ર અસંગતતાને હળવાશથી અવગણવી ન જોઈએ જેણે જણાવ્યું હતું કે મૃતકના શરીરમાં મળેલા ઇજાઓ જો ગોળીબાર ટૂંકા અંતરથી કરવામાં આવ્યો હોય તો જ થઈ શકે છે. વધુમાં, એ-૨ દ્વારા કથિત રીતે ઉપયોગમાં લેવાતી બંદૂકને જમ કરવા માટે કોઈ પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો ન હતો. તે દર્શાવશે કે શું

થયેલી ઇજાઓ કથિત રીતે આરોપીઓ દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતી બંદૂકથી થઈ શકી છે. પીઠના ભાગે કોઈ ઇજા ન હતી અને પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર –૧ પર નોંધાયેલી એકમાત્ર ઇજા ભમર પાસે હતી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે કલમ ૩૪ આઈપીસી લાગુ પડતી નથી.

જવાબમાં, રાજ્ય માટેના વિદ્વાન વકીલે ચુકાદાઓને સમર્થન આપ્યું અને રજૂઆત કરી કે પુરાવાઓનું વિશ્લેષણ કરીને ટ્રાયલ કોર્ટ અને હાઈકોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા સમવર્તી તારણોમાં દખલગીરી ન કરવી જોઈએ.

અમે સૌ પ્રથમ પ્રત્યક્ષદર્શીની વાત અને ગોળીબાર કયા અંતરથી કરવામાં આવ્યો તે અંગેના તબીબી પુરાવાઓ વચ્ચેની કથિત અસંગતતા અંગેની દલીલનો સામનો કરીશું. જ્યાં પ્રત્યક્ષદર્શીનો સીધો પુરાવો એ છે કે આરોપીએ બંદૂકથી ગોળીબાર કરીને હત્યા કરી, તબીબી અભિપ્રાય પર આધારિત અંતર સંબંધિત કેટલીક અસંગતતાનું કોઈ પણ મહત્વ નથી. (જુઓ કર્નલ સિંહ અને અન્ય વિ. ધ સ્ટેટ ઓફ પંજાબ (એઆઈઆર ૧૯૭૧ એસસી ૨૧૧૯)). કર્નલ સિંહના કેસમાં (ઉપર્યુક્ત) દષ્ટિકોણનું ઉત્તર પ્રદેશ વિ. સુધર સિંહ અને અન્યના કેસમાં પણ પુનરાવર્તન કરવામાં આવ્યું હતું. (એઆઈઆર ૧૯૭૮ એસસી ૧૯૧).

કલમ ૩૪ એક ગુનાહિત કૃત્ય કરવા માટે સંયુક્ત જવાબદારીના સિદ્ધાંત પર ઘડવામાં આવી છે. આ કલમ ફક્ત પુરાવાનો એક નિયમ છે અને કોઈ ગુનો બનાવતી નથી. આ કલમની વિશિષ્ટતા એ કાર્યમાં ભાગીદારીનું તત્વ છે. અનેક વ્યક્તિઓ દ્વારા આચરવામાં આવેલા ગુનાહિત કૃત્યના માર્ગમાં અન્ય વ્યક્તિ દ્વારા આચરવામાં આવેલા ગુના માટે એક વ્યક્તિની જવાબદારી કલમ ૩૪ હેઠળ ઊભી થાય છે જો આવા ગુનાહિત કૃત્ય ગુનો કરવા માટે જોડાનારા વ્યક્તિઓના સામાન્ય ઇરાદાને આગળ ધપાવવા માટે કરવામાં આવે. સામાન્ય ઇરાદાનો સીધો પુરાવો ભાગ્યે જ ઉપલબ્ધ હોય છે અને તેથી, આવા ઇરાદાનો કેસની સાબિત થયેલી હકીકતો અને સાબિત થયેલા સંજોગોમાંથી જ અનુમાન કરી શકાય છે. સામાન્ય ઇરાદાના આરોપને સાબિત કરવા માટે, પ્રોસીક્યુશને સીધા કે પરોક્ષ પુરાવા દ્વારા સ્થાપિત કરવું પડશે કે બધા આરોપી વ્યક્તિઓનો ગુનો કરવા માટેનો કોઈ પ્લાન અથવા મનોમિલન હતું જેના માટે તેમના પર કલમ ૩૪ ની મદદથી આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે, ભલે તે પૂર્વ-વ્યવસ્થિત હોય કે તાત્કાલિક હોય; પરંતુ તે ગુનાના આચરણ પહેલાં જ હોવું જરૂરી છે. આ કલમનો સાચો સાર એ છે કે જો બે કે તેથી વધુ વ્યક્તિઓ ઇરાદાપૂર્વક કોઈ કૃત્ય સંયુક્ત રીતે કરે, તો કાયદામાં સ્થિતિ એવી જ હોય છે કે જાણે તેમાંથી દરેકે તે કૃત્ય વ્યક્તિગત રીતે પોતે જ કર્યું હોય. અશોક કુમાર વિ. સ્ટેટ ઓફ પંજાબ (એઆઈઆર ૧૯૭૭ એસસી ૧૦૯) માં અવલોકન કર્યા મુજબ, ગુનામાં ભાગ લેનારાઓ વચ્ચે સામાન્ય ઇરાદાનું અસ્તિત્વ આ કલમ લાગુ કરવા માટે

આવશ્યક તત્વ છે. તે જરૂરી નથી કે સંયુક્ત રીતે ગુનો કરવાના આરોપવાળા અનેક વ્યક્તિઓના કૃત્યો સમાન અથવા સમાન રૂપે સમાન હોવા જોઈએ. કૃત્યો પાત્રમાં અલગ હોઈ શકે છે, પરંતુ જોગવાઈને આકર્ષવા માટે એક અને સમાન સામાન્ય ઈરાદાથી પ્રેરિત હોવા જોઈએ.

જેમ કે તે મૂળ રૂપે હતું તેમ કલમ ૩૪ નીચેની શરતોમાં હતી:

"જ્યારે એક ગુનાહિત કૃત્ય અનેક વ્યક્તિઓ દ્વારા કરવામાં આવે છે, ત્યારે તેમાંથી દરેક વ્યક્તિ તે કૃત્ય માટે તેવી જ રીતે જવાબદાર છે જાણે કે તે કૃત્ય તેણે એકલાએ જ કર્યું હોય:

૧૮૭૦ માં, તેને "વ્યક્તિઓ" શબ્દ પછી અને "દરેક" શબ્દ પહેલાં "બધાના સામાન્ય ઈરાદાને આગળ ધપાવવા માટે" શબ્દો દાખલ કરીને સુધારો કરવામાં આવ્યો, જેથી કલમ ૩૪ નો ઉદ્દેશ સ્પષ્ટ થાય. આ સ્થિતિ મહબૂબ શાહ વિ. એમ્પરર (એઆઈઆર ૧૯૪૫ પ્રિવી કાઉન્સિલ ૧૧૮) માં નોંધવામાં આવી હતી.

આ કલમ "બધાનો સામાન્ય ઈરાદો" એમ કહેતી નથી, ન તો તે "અને બધાને સામાન્ય ઈરાદો" એમ કહે છે. કલમ ૩૪ ની જોગવાઈઓ હેઠળ જવાબદારીનો સાર આરોપીને પ્રેરિત કરતા સામાન્ય ઈરાદાના અસ્તિત્વમાં જોવા મળે છે જે આવા ઈરાદાને આગળ ધપાવવામાં ગુનાહિત કૃત્ય કરવા તરફ દોરી

જાય છે. કલમ ૩૪ માં રજૂ કરાયેલા સિદ્ધાંતોના લાગુ થવાના પરિણામે, જ્યારે કોઈ આરોપીને કલમ ૩૦૨ વાંચતા કલમ ૩૪ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે, ત્યારે કાયદામાં તેનો અર્થ એ થાય છે કે આરોપી મૃતકના મૃત્યુનું કારણ બનેલા કૃત્ય માટે તેવી જ રીતે જવાબદાર છે જાણે કે તે કૃત્ય તેણે એકલાએ જ કર્યું હોય. આ જોગવાઈ એવા કેસને પૂરી પાડવાનો હેતુ ધરાવે છે જેમાં એક પક્ષના વ્યક્તિગત સભ્યોના કૃત્યો વચ્ચે તફાવત કરવો મુશ્કેલ હોઈ શકે છે જેઓ બધાના સામાન્ય ઈરાદાને આગળ ધપાવવા માટે કાર્ય કરે છે અથવા તેમાંથી દરેક દ્વારા કઈ ભૂમિકા ભજવવામાં આવી હતી તે બરાબર સાબિત કરવું મુશ્કેલ છે. જેમ કે ચ. પુષ્પા રેડ્ડી અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ આંધ્ર પ્રદેશ (એઆઈઆર ૧૯૯૩ એસસી ૧૮૯૯) માં અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું, કલમ ૩૪ લાગુ પડે છે જો કોઈ ચોક્કસ આરોપી દ્વારા પોતે કોઈ ઈજા થઈ ન હોય તો પણ. કલમ ૩૪ લાગુ કરવા માટે આરોપીના ભાગે કોઈ સ્પષ્ટ કૃત્ય દર્શાવવું જરૂરી નથી.

આવા આરોપની ગેરહાજરીમાં કલમ ૩૪ આઈપીસી લાગુ કરીને દોષસિદ્ધિની કાયદેસરતાની અનેક કેસોમાં તપાસ કરવામાં આવી હતી. વિલી (વિલિયમ) સ્લેની વિ. સ્ટેટ ઓફ મધ્ય પ્રદેશ (એઆઈઆર ૧૯૫૬ એસસી ૧૧૬) માં નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું:

"ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૪, ૧૧૪ અને ૧૪૯ વાસ્તવિક સહભાગીઓ, સહાયકો અને સામાન્ય હેતુ અથવા સામાન્ય ઈરાદાથી

પ્રેરિત પુરુષોના સંબંધમાં જુદા જુદા ખૂણાઓથી જોવામાં આવતી ફોજદારી જવાબદારી માટે પ્રદાન કરે છે; અને આરોપ એક રોલ્ડ અપ છે જેમાં સીધી જવાબદારી અને રચનાત્મક જવાબદારીનો સમાવેશ થાય છે જેમાં કોણ સીધા જવાબદાર છે અને કોને રચનાત્મક રીતે જવાબદાર ગણવામાં આવે છે તે નિર્દિષ્ટ કર્યા વિના.

આવી પરિસ્થિતિમાં, ગુના માટે ફોજદારી જવાબદારીના વિવિધ વડાઓમાંથી એક અથવા બીજા હેઠળ આરોપની ગેરહાજરીને પોતે જ જીવલેણ કહી શકાય નહીં, અને આરોપ વિના કોઈ ગુના માટે દોષસિદ્ધિને રદ કરતા પહેલાં, પક્ષપાત સાબિત કરવો પડશે. આ પ્રકારના મોટાભાગના કેસોમાં, શરૂઆતથી જ પુરાવા સામાન્ય રીતે આપવામાં આવે છે કે ગુનાનું કારણ બનેલા કૃત્ય માટે કોણ મુખ્યત્વે જવાબદાર હતું અને આવા પુરાવા અલબત્ત સુસંગત છે."

ઉપરોક્ત સ્થિતિનું ધન્ના વગેરે વિ. સ્ટેટ ઓફ મધ્ય પ્રદેશ (એઆઈઆર ૧૯૯૬ એસસી ૨૪૭૮) માં પુનરાવર્તન કરવામાં આવ્યું હતું.

કલમ ૩૪ આઈપીસીનો કેસની હકીકતો પર સ્પષ્ટપણે લાગુ પડે છે, અને તેને યોગ્ય અને યોગ્ય રીતે પણ લાગુ કરવામાં આવી હોય તેવું લાગે છે.

જોકે પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નંબર -૧ ની જુબાની પર એ આધાર પર હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો કે જો આરોપીઓને દોષિત ઠેરવવામાં આવે તો તે લાભાર્થી છે, અમે શોધીએ છીએ કે તેને ઇજાઓ થઈ હતી. તેની જુબાનીનું નીચેની કોર્ટો દ્વારા કાળજીપૂર્વક વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું હતું અને તેને રદ કરવા માટે તેની જુબાનીમાં કોઈ ધ્યાનપાત્ર વિસંગતતા અમને મળી નથી. ટ્રાયલ કોર્ટ અને હાઈકોર્ટના ચુકાદાઓ સુવ્યવસ્થિત છે જેમાં નોંધાયેલા તારણો અને તારણો પુષ્કળ, નક્કર અને સંબંધિત પુરાવાઓ દ્વારા સમર્થિત છે અને પરિણામે દોષસિદ્ધિમાં કોઈપણ દખલગીરીની જરૂર પડે તેવી કોઈ ક્ષતિ નથી. તે એવો યોગ્ય કેસ નથી કે જ્યાં ભારતના બંધારણની કલમ ૧૩૬ હેઠળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવાની જરૂર હોય. અપીલ બરતરફ કરવામાં આવે છે. જે આરોપીઓ જમીન પર છે તેમને સજાનો બાકીનો ભાગ ભોગવવા માટે તાત્કાલિક કસ્ટડીમાં સમર્પણ કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે.

અપીલ નામંજૂર.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.